

**WYNIKI SONDAŻOWYCH BADAŃ STRATYGRAFICZNYCH ORAZ
PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH I RESTAURATORSKICH
DOTYCZĄCY ŚCIAN SIENI PRZEJAZDOWEJ I KLATKI SCHODOWEJ
KAMIENICY PRZY UL. KOŚCIUSZKI 80 W POZNANIU**

Opracowanie na zlecenie:

ENEPROJEKT Adam Dziamski
Ul. Unii Lubelskiej 3/413
61-249 Poznań

Autor opracowania:

Konserwator Dziej Sztuki
mgr Katarzyna Michalak

SPIS TREŚCI

Lp.	Zawartość	Str.
1.	Przedmiot opracowania	3
2.	Podstawa opracowania	3
3.	Zakres opracowania	3
4.	Stratygrafia warstw obiektu	4
5.	Stan zachowania obiektu	6
6.	Cel oraz założenia konserwacji i restauracji	6
7.	Program prac konserwatorskich i restauratorskich	7
8.	Zalecenia i uwagi konserwatorskie	8
9.	Dokumentacja fotograficzna	9

1. Przedmiot opracowania

Przedmiotem opracowania jest przedstawienie wyników badań z sondażowych badań stratygraficznych przeprowadzonych w obrębie ścian sieni przejazdowej i klatki schodowej kamienicy przy ul. Kościuszki 80 w Poznaniu oraz zaproponowanie postępowania konserwatorskiego dotyczącego ścian. Kamienica znajduje się w obrębie założenia urbanistyczno-architektonicznego Ringu poznańskiego, który jest wpisany do rejestru zabytków pod nr A 274 decyzją z dnia 03.01.1985 roku i podlega ochronie konserwatorskiej.

2. Podstawa opracowania

Opracowanie powstało na zlecenie: biura projektowego ENEPROJEKT Adam Dziamski, ul. Unii Lubelskiej 3/413, 61-249 Poznań.

Podstawą opracowania są:

- wizje lokalne,
- sondażowe badania stratygraficzne,
- sporządzona dokumentacja fotograficzna,

3. Zakres opracowania

Opracowanie zawiera: wyniki sondażowych badań stratygraficznych przeprowadzonych w obrębie ścian sieni przejazdowej i klatki schodowej, opis stanu zachowania ścian, dokumentację fotograficzną, proponowany program prac konserwatorskich.

4. Stratygrafia warstw obiektu

Podczas sondażowych badań stratygraficznych zarówno w obrębie ścian sieni przejazdowej jak i ścian klatki schodowej znaleziono polichromie. W obrębie sieni przejazdowej odsłonięto większe partie, gdyż ze względu na zawilgocenie i większe oddziaływanie czynników atmosferycznych na jej przestrzeń późniejsze przemalowania uległy znacznemu zniszczeniu i łatwo odspajały się od leżących bezpośrednio na tynkach polichromii. W obrębie ścian klatki odsłonięto mniejsze fragmenty ze względu na silne zespolenie się późniejszych przemalowań z najstarszą warstwą, leżącą bezpośrednio na tynkach. Na podstawie analizy kolorystycznej oraz odsłaniających się motywów na ścianach klatki ustalono, iż jako pierwsze na tynkach znajdują się tam polichromie z tego samego okresu co w sieni przejazdowej. W obrębie ścian klatki znaleziono również późniejsze opracowania malarskie/polichromie ścian - motywy kwiatowe malowane brązą na kremowym tle. Najstarsze polichromie wykorzystywały motywy roślinne, marmoryzacje oraz układy linearne. W obrębie sieni przejazdowej detal architektoniczny w postaci cokołu, pilastrów gzymsów i profili łuków był pokryty marmoryzacją, miał imitować kamień. W obrębie pilastrów znaleziono ugrową marmoryzację z beżowymi żyłkami, natomiast na cokole czarną z żółtawymi żyłkami. Pola wypełnia dekoracja linearno-roślinna, patronowa. W tylnej części klatki pod skrzynkami na listy znaleziono poziomą dekorację linearno-roślinną, patronową. Ze względu na znaczną wysokość sieni przejazdowej nie wykonano sondażowych badań stratygraficznych w obrębie stropu. Polichromie znaleziono na wszystkich elementach ścian (strefa cokołowa, pilastry, pola pomiędzy pilastrami, gładkie ściany w tylnej części sieni) dlatego też zakłada się, iż strop również jest polichromowany. Na etapie wykonawczym, podczas usuwania wtórnych przemalowań należy prowadzić stały nadzór konserwatorski i podjąć próbę odsłonięcia większej partii ścian klatki schodowej tak by ustalić ich ostateczną estetykę oraz ustalić opracowanie stropu sieni przejazdowej.

Tab. 1 STRATYGRAFIA TYNKÓW ŚCIAN PRZEJAZDU BRAMNEGO PRZED KONSERWACJĄ:

Nr warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Charakterystyka warstwy	Faza chronologiczna
1		nawarstwienia pelitowe i sadzowe	VII
2		kilka wtórnych warstw malarskich	II -VI
3		uzupełnienia gipsowe	II
4		Polichromie	I
5		tynek wapienny	I

Tab. 2 STRATYGRAFIA TYNKÓW KLATKI SCHODOWEJ PRZED KONSERWACJĄ:

Nr warstwy	Oznaczenie graficzne warstwy	Charakterystyka warstwy	Faza chronologiczna
1		nawarstwienia pelitowe i sadzowe	VII
2		kilka wtórnych warstw malarskich	III -VI
3		Polichromie - motywy kwiatowe malowane brąz na kremowym tle	II
4		Polichromie	I
5		tynek wapienny	I

5. Stan zachowania i przyczyny zniszczeń

Ściany sieni przejazdowej są w dość złym stanie zachowania. Wtórne powłoki malarskie dość intensywnie odspajają się od podłoża i łuszczą. Częściowo ten proces dotyczy także leżących bezpośrednio na tynku, najstarszych warstw malarskich - polichromii. Najpoważniejsze zniszczenia obserwuje się w dolnych partiach ścian. Obserwuje się również ubytki w zaprawach, ubytki w powłokach malarskich. W obrębie ścian zamontowano gabloty czy skrzynki na listy oraz schowano podtynkowo nowe instalacje. W tych miejscach znajdują się uzupełnienia gipsowe. Ściany klatki schodowej również wielokrotnie przemalowywane, w tym farbami olejnymi. Wtórne powłoki są spękanе odspajają się od siebie. Druga warstwa polichromii - motywy kwiatowe na beżowym tle bardzo silnie zespoliła się z wcześniejszymi polichromiami. Mechaniczne usuwanie wtórnych powłok jest bardzo trudne. W obrębie ścian widoczne są także ubytki w tynku. Wzdłuż ścian przebiega drewniana listwa profilowa oddzielająca dolną partię ścian. Została ona również kilkakrotnie przemalowana. Jako pierwszą warstwę na drewnie znaleziono ciemną czerwień.

6. Cel oraz założenia konserwacji i restauracji

Głównym założeniem i celem prac konserwatorskich dotyczących ścian sieni przejazdowej i klatki schodowej kamienicy przy ul. Kościuszki 80 w Poznaniu jak i pozostałych elementów części wspólnych powinno być przywrócenie ich pierwotnej estetyki, odsłonięcie najstarszych chronologicznie opracowań malarskich ścian - polichromii i ich konserwacja oraz w miejscach silnie zniszczonych czy niemożliwych do odsłonięcia rekonstrukcja. Poniższy program konserwatorski jest programem ramowym, opartym na analizie wizualnej obiektu i sondażowych badaniach stratygraficznych, założenia konserwatorskie mogą więc podczas prac konserwatorskich ulec zmianie.

7. Program prac konserwatorskich i restauratorskich

7.1. Prace dokumentacyjne i badawcze

1. Wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej stanu zachowania obiektu przed konserwacją. Szczegółowa dokumentacja fotograficzna powinna być także wykonywana w trakcie jego konserwacji. Każdy etap prac powinien być należycie udokumentowany.
2. Opracowanie dokumentacji powykonawczej z dokładnym opisem przeprowadzonych prac wraz z dokumentacją fotograficzną.
3. Wykonanie wielkoformatowych odkrywek pasowych w obrębie ścian klatki schodowej oraz stropu sieni przejazdowej w celu ustalenia dokładnego ich opracowania malarskiego.

7.2. Polichromie

1. Usunięcie wtórnych warstw powłok malarskich. Podczas mechanicznego usuwania farb konieczny jest nadzór konserwatorski. Nie należy uszkadzać najstarszego opracowania ścian - polichromii.
2. Podklejenie luźnych, odspojonych partii tynków oraz łuszczących się oryginalnych powłok malarskich.
3. Wzmocnienie polichromii poprzez nasycenie roztworem paraloidu B -72.
4. Usunięcie wtórnych i niewłaściwych uzupełnień w obrębie tynków.
5. Uzupełnienie ubytków w tynkach tynkiem wapiennym z dodatkiem trasy, np.: Lekki Tynk Na Zabytkowe Podłoża – Optosan Trassputz firmy Optolith.
6. Wykonanie na uzupełnieniach tynków cienkowarstwowego tynku wykończeniowego, nadając gładką fakturę pod rekonstrukcję polichromii w tych miejscach.
7. Rekonstrukcja wystroju malarskiego sieni w obrębie uzupełnień w technice dopasowanej do oryginalnej.
8. Punktowanie oryginalnych polichromii.
9. Zabezpieczenie powierzchni polichromowanych ścian i stropu oraz wyrównanie stopnia połysku przy użyciu werniksów.

8. Zalecenia i uwagi konserwatorskie

1. Prace należy prowadzić pod nadzorem dyplomowanego konserwatora dzieł sztuki i właściwych służb konserwatorskich.
2. Wszelkie instalacje zaleca się schować podtynkowo.
3. Ze względu na silne zespolenie warstw malarskich w obrębie ścian klatki schodowej w przypadku nie znalezienia skutecznej metody odsłaniania najstarszych polichromii należy postanowić o zakresie ich odsłaniania i konserwacji, czy rekonstrukcji na podstawie odkrywek lub pozostawieniu nieodsłoniętych warstw i nowej aranżacji kolorystycznej ścian.
4. Wszelkie zabytkowe elementy klatki schodowej jak profilowa listwa, stopnie czy balustrada należy poddać konserwacji i opracować kolorystycznie na podstawie badań stratygraficznych.
5. Po zakończeniu prac należy wykonać pełną dokumentację powykonawczą zgodnie z zaleceniem Ośrodka Dokumentacji Zabytków.
6. Nieodłącznym i częstym zjawiskiem przy renowacji zabytków architektury, w trakcie przeprowadzanych prac, jest występowanie problemów i zadań nie zawartych w programie konserwatorskim, należy je wówczas rozpatrzyć i podjąć decyzję dalszego postępowania wspólnie z Inwestorem, Miejskim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu i nadzorem autorskim i konserwatorskim.
7. Zaproponowane w niniejszym opracowaniu materiały i ich producenci podani zostali jako przykładowi, więc dopuszcza się zastosowanie innych materiałów, lecz o równoważnych parametrach. Stosowane do prac materiały powinny posiadać atesty lub dopuszczenia do stosowania w zabytkach i odpowiadać obowiązującym normom.
8. Wszelkie zmiany w zakresie i sposobie prac konserwatorskich należy uzgadniać z Miejskim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu.

9. Dokumentacja fotograficzna

Fot. 1 Północna ściana sieni przejazdowej z widoczną odkrywką w pierwszym polu wyznaczonym przez pilastry.

Fot. 2 Zbliżenie na odkrywkę w pierwszym polu wyznaczonym przez pilastry odsłaniającą polichromie patronowe, linearno-roślinne.

Fot. 3 Odkrywka w obrębie pilastra osłaniająca ugrów marmoryzację z beżowymi żyłkami.

Fot. 4 Zbliżenie na ugrów marmoryzację z beżowymi żyłkami.

Fot. 5 Odkrywka w obrębie cokołu osłaniająca czarną marmoryzację z żółtawymi żyłkami.

Fot. 6 Zbliżenie na czarną marmoryzację z żółtawymi żyłkami.

Fot. 7 Odkrywka w obrębie ściany w tylnej części sieni, pod skrzynkami na listy osłaniająca polichromie patronowe, linearno-roślinne.

Fot. 8 Zbliżenie na polichromie patronowe, linearno-roślinne pod skrzynkami na listy.

Fot. 9 Odkrywka w obrębie ściany klatki schodowej osłaniająca polichromie spójne z polichromiami w sieni przejazdowej.

Fot. 10 Odkrywka w obrębie ściany wzdłuż biegu schodowego osłaniająca polichromie spójne z polichromiami w sieni przejazdowej.

Fot. 11 Zbliżenie na polichromie w górnej części ściany wzdłuż biegu schodowego.

Fot. 12 Zbliżenie na polichromie w dolnej części ściany wzdłuż biegu schodowego.

Fot. 13 Odkrywka w obrębie drewnianej listwy profilowej biegnącej wzdłuż ścian klatki schodowej.

Fot. 13 Odkrywka ukazująca jedno z późniejszych opracowań ścian klatki - motywy kwiatowe malowane brąz na kremowym tle.